

YOSSI KORAZIM-KÖRÖSSY

Szociális munka, szervezeti szinten

Az állami és a nonprofit szektorbeli közösségi munka új egyensúlya – Izrael példája¹

A közösségi munkát nem célszerű önálló entitásként felfogni, hanem jobb egy kontinuum részének tekinteni. Ennek értelmében egyik ideáltípusát az országos és helyi szinten „felülről kezdeményezett” és állami forrásokból támogatott közösségi munka jelenti; míg a kontinuum másik végén az „alulról jövő kezdeményezések” civil, közösségi munkája és közösségi akciói állnak. E két szélső helyzet között helyezkednek el a szektorsemleges szociálpolitika gyakorlati modelljei.

E cikk a téma izraeli gyakorlatának történetét kíséri végig, melyet az állami és a nonprofit szektorbeli közösségi munka néhány aktuális példájának és modelljének bemutatása követ. Elemzésüket öt mutató: 1. a kezdeményezés helye, 2. finanszírozási források, 3. projekt-célok, 4. beavatkozási módszerek és 5. a komplexitás szintje segítségével végeztük el. A tanulmányban javaslatot teszünk a három szektorban (állami + önkéntes + magán)², a jövőbeli közösségi beavatkozások hatékonyságának növelése érdekében megvalósuló közösségi munka új munkamegosztására.

Bevezetés

Az izraeli közösségi munka eredményeit a nemzetközi szakmai körök elismerése kíséri (Elazar, 1992; Campfens 1997). Ezzel szemben az izraeli közösségi szociális munkások és a társszakmákban közösségi munkával foglalkozó szakemberek között is akad olyan, aki az állami, illetve önkormányzati szektorbeli közösségi munka eredményeivel kapcsolatban (informálisan) kiábrándultságának ad hangot. E szakemberek véleménye szerint a közösségi munka a szociális változások

¹ Első közlés: Community Development Journal, Vol. 35. No. 3. July 2000. pp. 276–289

² Mivel Magyarországon az „állami szektor” helyett az „állami/önkormányzati szektor”, a „magán szektor” helyett az „üzleti/for-profit szektor”, illetve az „önkéntes szektor” helyett a „civil/nonprofit szektor” kifejezéseket használjuk, ezért a továbbiakban inkább a hazai szóhasználatra építünk.

elérésének jóval hatékonyabb módszere lehet egy újkonzervatív szociálpolitikai légkörben, feltéve, ha széles körű intézményközi összefogással sikerül azt megvalósítani (Itzhaky és York, 1998).

E nézőpontból az olvasóban két döntő fontosságú kérdés merülhet fel: 1. Van-e lényegi különbség az állami és a nonprofit szektorbeli közösségi munka gyakorlati modelljei között? 2. Egyenes arányban áll-e a nonprofit szektorban foglalkoztatott közösségi munkások egyre növekvő száma a kliensek érdekérvényesítő képességének növelésével? Más szavakkal: vajon jobban meghallják-e a politikusok és az adminisztratív döntéshozók a közösségi munkások által segítettek szempontjait?

Mind a mai napig szinte alig olvasható kifejezetten e kérdéskörrel foglalkozó tanulmány (Alcock és Christensen, 1995). Következésképpen e cikkben is e két alapkérdést kívánjuk (analitikus és leíró jelleggel) tárgyalni. Mindenekelőtt az izraeli közösségi munka történeti hátterét mutatjuk be, annak szektorális vonatkozásai és hatékonysága függvényében. Mindezt a közösségi munka elméleti keretei közé helyezzük, melyet két eset bemutatása követ. Ezek jól illusztrálják az állami és a nonprofit szektorbeli közösségi munka közötti különbségeket. Végül a cikket egy olyan javaslattal zárjuk, amely a közösségi munka szokásos stratégiáit túllépő, következő fejlődési fázisként, még változatosabb megvalósítási stratégiákat és még kiterjedtebb stratégia-definíciókat kínál. Javaslatunk a közösségi munka hasznát leginkább élvező, három fő terület, az állami-önkormányzati, az üzleti-forprofit, illetve a civil-nonprofit szektor közötti kiegyensúlyozottabb munkamegosztásra vonatkozik. E kiterjesztett definíciók és stratégiák, illetve a szolgáltatók közötti új egyensúly várhatóan biztosítani fogják a professzionális közösségi munka szakmai beavatkozásainak megnövekedett hatékonyságát.

Történeti áttekintés

Az izraeli közösségi munka itt következő történeti áttekintése során az izraeli jóléti állam Doron és Kramer (1991) által meghatározott fejlődési fázisait követtük, és a kormányzatnak a jóléti állam kiépítésében betöltött azon szerepét állítottuk érdeklődésünk homlokterébe, melynek során – egyéb szolgáltatások mellett – a közösségi munkások tevékenységére is épített.

Az államalapítás előtti közösségépítés: a brit mandátum időszaka (1920–1948)

Az izraeli közösségi munka gyökerei az állami beavatkozásokban találhatóak meg, habár kezdetben, az államalapítás előtti fázisban, a közösségi munkák főleg etnikai és önkéntes jellegűek voltak (Neipris,

1982; Jaffe, 1982). Ezt a korszakot a nem-kormányzati (főként önkéntes) és kvázi-szakmai, paraprofesszionális zsidó közösségi szervezetek kétféle típusának működése jellemezte: a leghagyományosabb ortodoxiára épülő vallási-kulturális zsidó közösségi szervezeteké, és a helyi forrásokból és a nemzetközi zsidóság adományaiból finanszírozott, öngazgató Nemzeti Tanácsé. A Tanács a helyi oktatási, egészségügyi és szociális szolgáltatások helyi rendszerét fejlesztette ki és működtette az egész országban, és a szocialista-cionista mozgalom nemzetépítő szolidaritására való felkészülését segítette. Ebben az időben alakult meg – a zsidó nép közösségépítő törekvéseinek jelképeként – a Zsidó Világszervezet (Jewish Agency), a Zsidó Szakszervezeti Szövetség (Histadrut) és az Önkéntes Egészségbiztosítási Alap (Kupot Holim).

A nemzetépítés: intézményesülés és formalizálás (1948–1967)

Az önálló államiság megteremtése és egy rövid átmeneti időszak után az izraeli kormányzat 1953-ban alakította ki az állami szektorban a Népjóléti Minisztérium Közösségi Szolgálatok Főosztályát és a helyi önkormányzatok szociális jóléti hivatalait. E szolgálatok fő célja a „zsidó olvasztótégely” szellemében fogant ideológia, szocializáció és integráció támogatása volt (Spiro, 1967). Ennek megfelelően az elsőként alkalmazott, professzionális közösségimunkás-káderek feladata az európai Holocaust-túlélők és az arab országokból ebben az időben érkezett, elszegényedett bevándorlók százezres tömegeinek letelepítése volt – tehát a kormány munkájának támogatása (Pardes, 1969). A kormányzat lakásépítő vállalata, az Amidar is ebben az irányban összpontosította erőit, és saját kebelén belül alkalmazott közösségi munkásokat, hogy biztosítsa az általa vitt programok elfogadható mértékű fenntarthatóságát.

Ebben az időszakban az állami-önkormányzati szektorban folyó közösségi munka a politikai vezetésnek a társadalmi stabilitás megteremtésére irányuló törekvéseit segítette, főként a zsidó területek kistelepülésein, ahol a közösségfejlesztés módszertani megközelítéseit alkalmazta a társadalmi változás szempontjából nézve csekély jelentőségű célok elérése érdekében (Kramer, 1971; Katan, 1972; Eran, 1973). Az arab területrészekén a közösségi munkát ekkor még főként a Népjóléti Minisztérium által alkalmazott zsidó közösségi munkások végezték, akik az akkor már nagy számú arab közösségben nagy aktivitást kifejtett Kvékerek Egyesületével (Quaker Association) működtek együtt (Gabriel, 1967).

1959 közepén tört ki az első társadalmi tiltakozó megmozdulás Haifa Vadi Salib negyedében, azt követően, hogy egy rendőrségi golyó leterített egy szefárd származású bevándorlót. Egy vizsgálóbizottság megállapításai szerint a tiltakozó megmozdulás kitörése az újonnan érkezett bevándorlócsoporthoz letelepítésére irányuló munka hibái-

val volt összefüggésbe hozható. Az eseményeket vizsgáló bizottság javasolta egyrészt a közösségi munka további kiterjesztését, másrészt a Községi Munka Országos Bizottságnak felállítását, a kiváló szociológus professzor, S. N. Eisenstadt vezetésével (Gutman és Shmoskowitz, 1974).

Felismert egyenlőtlenségek (1968–1977)

A hetvenes években továbbra is az állami-önkormányzati szektor maradt a közösségi munka fő finanszírozója. A hatnapos háborút követően emigránsok újabb hulláma érkezett Izraelbe, főként a Szovjetunióból. A letelepítésükre irányuló, nagyvonalú politikai szándékok következtében megerősödött sok jeruzsálemi közösségi munkás és ifjúsági munkás öntudatossága, munkájuk során ugyanis egyre növekvő egyenlőtlenséget észleltek az arab országokból érkezett, veterán zsidó emigránsok és az Európából érkezettek életminősége között. Ezek a felismert társadalmi szakadékok olyan tiltakozó megmozdulásokhoz vezettek, mint amilyen például az Izraeli Fekete Párducoknak nevezett, marginális ifjúsági csoporté volt, amelynek tagjai – jogaikat követelve – az izraeli társadalomban elfoglalt helyük megerősítését kívánták elérni (Cohen, 1972; Berenstein, 1979). E fontos társadalmi akcióban kulcsszerepük volt a jeruzsálemi önkormányzat közösségi munkásainak, aminek azonban busásan meg is fizették az árát, hiszen arra hivatkozva, hogy túlzottan bevonódtak a klienseik ügyeibe, sorra elbocsátották őket. Annak ellenére, hogy e szakemberek később visszanyerték állásaikat, ez az eset vésődött be az izraeli közösségi munkások kollektív emlékezetébe, mint az egyetlen eset, amikor az állami-önkormányzati szektorban dolgozó közösségi munkások aktív szerepet játszottak valamely diszkriminatív szociálpolitika elleni tiltakozásban. Az egyik önkormányzati vezető kollégát idézve: „Az Izraeli Fekete Párducok esete óta túl gyakran érezzük magunkat a szakmai értékeink és a munkaadóink elvárásai közötti ellentétes érdekekkel terhelt helyzetben” (Amiel, 1995).

Ezek az izraeli jóléti állam fénykorának évtizedében megtörtént események felgyorsították az Izraeli Községi Központok Egyesülete és azon belül a Községi Munka Szekció megalakulását (Engel, Hevessy és Segev, 1978). Ez volt a közösségi szociális szolgáltatások „vegyes szektorú modell”-jének első, nyilvános kezdeményezése. A modell vegyes jellege abban áll, hogy e közösségi központok nem kizárólagosan állami-önkormányzati finanszírozásúak, hanem ezeken kívül még a magánadományokra és a kliensek által a szolgáltatásokért fizetett díjakra is építenek. Ebben az évtizedben – szociális munkás végzettségű – izraeli arabok, néhány helyi arab önkormányzatban és városi szomszédságban, közösségimunka-projektek kezdeményeztek (Itzhaky és York, 1998).

*A jóléti állam növekedésének visszafogására irányuló törekvések
(1978–1990)*

Önállóságának kivívása óta az izraeli államot szocialista pártok irányították, az 1977-es választások viszont az ország történetének első jobboldali kormányának győzelmét hozták. Az új kormány a (részleges) privatizáció, decentralizáció és a szabadpiaci ideológiák iránti elkötelezettségét hirdette meg. A szociális szolgáltatások terén ez legfőképpen a nonprofit szektorral kapcsolatos, új, együttműködési („partnerségi”) viszonyok kimunkálását jelentette. E gondolat jegyében hozták létre a Megújulási Projekt (Project Renewal) elnevezésű programot 1977-ben, mely helyi és szomszédsági szinten küzdött a szegénység ellen, mint az izraeli kormány és a Zsidó Világszövetség partnerségi viszonyára és adományaira építő legnagyobb, „vegyes szektorú”, országos népjóléti modell (Elazar, 1992; Korazim, 1992; Itzhaky és York, 1998).

A Megújulási Projekt évtizedében (a nyolcvanas években) szignifikáns mértékben elterjedt a közösségi munka. A szakembereket továbbra is inkább kistelepüléseken alkalmazták, ahol túlnyomórészt közösségfejlesztői feladatokat láttak el, és szinte alig került sor közösségi akciókra (Cnaan és Rothman, 1986). Nem volt felhatalmazásuk arra, hogy strukturális jellegű társadalmi változásokat indukáljanak, és folyamatosan alkalmazkodniuk kellett az országos és a helyi jóléti politikákhoz. Bizonyos szempontból azt is mondhatjuk erről a helyzetről, hogy az állam bekebelezte a közösségi munkáit, és hagyta, hogy a lepusztult szomszédságok fizikai és társas környezetének átalakítása során a specializált, értékmentes társadalmi tervezési módszerek fontosságát hangsúlyozzák (Kaufman, 1998). Munkaadóival kapcsolatban sok közösségi munkás érezte magát a kettős lojalitás konfliktusában, mert a munkaadók úgyszintén szolgáltatók voltak, a közösségi csoportok által joggal kritizált helyzetben. Végül is a közösségi munkások alapfeladata a kormány szolgálata volt, országos és helyi szinten egyaránt, hiszen a társadalmi zavarokat és a politikai nyugtalanságot kellett kezelniük és lecsillapítaniuk (Azmon, 1988). És valóban, e kollégák egyre inkább megfeleltek közvetlen munkaadóik igényeinek, mind a szervezeti konformitás, mind pedig a politikai semlegesség terén. Ugyanezen időszakban, megalakulása után alig egy évtizeddel feloszlott az Izraeli Közösségi Központok Egyesületének Közösségi Munka szekciója. Ez a döntés egy amerikai közösségimunka-professzor ajánlását követően született meg, aki azt állította, hogy bármely közösségi központban dolgozó szakembert – definíció szerint – közösségi munkásnak kell tekinteni, és ezért a közösségi központokban a közösségimunka-részlegek fenntartása redundánsnak tekintendő (Perlman, 1981).

1980-ban néhány független zsidó aktivista létrehozta az Új Zsidó Alapot, melynek egyik fő célja a Shatil megteremtése volt. A Shatil volt az első alulról szerveződő támogató szervezet, amely a demok-

rácia erősítését a helyi közösségekre építő nonprofit érdekvédelemmel, illetve a társadalmi változásokért küzdő érdekcsoportok működtetésével kívánta megvalósítani. A Shatil olyan területeken tevékenykedik, ahol szociális és etnikai szakadékokat kell áthidalni; erősíti a nők helyzetét; támogatja a polgárjogok érvényesülését; a zsidó–arab együttélést és a vallási pluralizmust (Savaya és Waysman, 1996). Ebben az évtizedben született meg a társadalmi változásokért küzdő civil mozgalmak első széles körű összefogása: Az adóreform áldozatainak szervezete. Ez egy olyan közösségi koalíció és politikai lobbiszervezet, amelyet közösségi munkások, szociálpolitikusok és alulról szerveződő civil szervezetek sokasága alkotott (Korazim, 1994; Kaufman, 1997). Hasonló szervezetek tevékenységét makroszintű gyakorlatként határozták meg az Amerikai Egyesült Államokban (Mizrahi és Morrison, 1993; Netting és társai, 1993; Jansson, 1999).

Újabb bevándorlási hullám és a stabilizáció (1990-től napjainkig)

A kilencvenes években a szociális munka szakmai specializációjaként akkreditálták a közösségi munkát (York, Korazim és Katan, 1993), és a közösségi munka makroszintű gyakorlatának modelljeit egyre sűrűbben alkalmazták. A továbbélő neokonzervatív szociálpolitikák és a volt Szovjetunió területeiről érkezők újabb bevándorlókommunái motiválták a társadalmi változásokért küzdő új szervezetek létrejöttét. Így például az Izraeli Szociális Munkások Egyesülete (IASW) a kilencvenes évek elején jegyeztette be a Kliensek Részvételének és Aktivizálásának Nemzeti Projektjét, mely az alábbi három témára összpontosít: (1) a Megújulás Projekt kormányzati továbbfinanszírozása érdekében folytatott lobbizás, (2) az egészségbiztosítási törvény tervezetéből hiányzó betegjogok biztosítása, (3) az új bevándorlók és a veterán izraeli hajléktalanok lakhatási helyzetének javítása (Korazim, 1990; 1994). Szinte ugyanebben az időben két új közösségi érdekvédelmi szervezet is alakult a marginalizálódott állampolgárok szociális jogainak védelme és hatalmi pozíciójuk felerősítése érdekében (Galkin és Strier, 1995; Torcziner, 1996).

Mindamellet meg kell jegyeznünk, hogy a társadalmi változások elérését célul kitűző, hasonló projektek és szervezetek hatása eltörpül azon források mellett, melyeket a politikai koalíciós megállapodások alapján jutattak az állami pénzalapokból a közösségfejlesztő civil szervezetek százainak. Ezek az országos szinten legitimálódott és gyakran ugyancsak országosan irányított, de helyileg nyújtott közösségfejlesztő és szociális szolgáltatások abban a vákuumhelyzetben kezdtek működni, amely mind a bal-, mind pedig a jobboldali kormányok privatizációs ideológiája nyomán keletkezett (Cnaan, 1999). Az Izraeli Szociálpolitikai Kutatóközpont a nyolcvanas évek elején folyamatosan monitorozta az állami, illetve önkormányzati szektorbeli szolgáltatás-

leépítéseket – különösen az egészségügyi, az oktatási és a népjóléti területeken (Kop, Blanket és Sharon, 1989), s e kemény adatokkal közvetve hozzá is járult a fenti ideológiák támogatásához.

Összefoglalásképpen: Az Izrael függetlenségének első ötven évét ábrázoló képen az állami-önkormányzati szektorban alkalmazott csaknem 300 közösségi munkás szaktevékenysége látható, és mellettük csupán néhány tucat közösségorientált civil szervezet által foglalkoztatott kolléga (York, Korazim és Kahn, 1993; Katan, Korazim és York, 1997). A továbbiakban az új évezredben kívánatosnak tartott közösségi munka jellegének kérdését fogjuk megtárgyalni. Az általunk javasolt *kiegyensúlyozott modell* könnyebb megértése érdekében röviden bemutatunk egy – az állami-önkormányzati és a civil-nonprofit szektorban zajló közösségi munka különbségeit tipologizáló – elméleti keretet.

Elméleti keret

Az állami-önkormányzati kezdeményezésű és támogatású közösségfejlesztést a napi gyakorlatok folyamatának egyik szélső helyzeteként foghatjuk fel. A civil-nonprofit szektorban zajló közösségszervezés és közösségi akció képviseli e kontinuum másik végpontját. E két szélső helyzet között a különféle jóléti államok szociálpolitikáinak sokszínűségéhez igazodó számtalan gyakorlati modell létezhet (Litwak és társai, 1970). Itt kell megjegyeznünk, hogy e tanulmány főként azokkal a szervezetekkel foglalkozik, amelyek kifejezetten közösségi munkát végeznek vagy érdekvédelmi szolgáltatásokat nyújtanak, s nem pedig a (szociális) szolgáltatásokat nyújtó szervezetekkel.

Az *állami-önkormányzati keretek között végzett közösségi munka* a jóléti állam „felülről lefelé” szerveződő, államilag kezdeményezett és finanszírozott fejlesztési módszere, amely kiemelt figyelmet fordít az ún. válságban lévő közösségekre, a „nyomor bugyraira” vagy a hátrányos helyzetű közösségekre (Israeli, 1991; Popple, 1995; Korazim, 1995). E módszer végső célja az állam önfejlődése és önmegőrzése, amely a politikai stabilitás és a társadalmi rend eszközeivel érhető el. A kontinuumnak ezen a végén a legtöbb közösségi munkás sokkal inkább a politikai stabilitás, s kevésbé a társadalmi változás támogató eszközeként működik.

A *civil-nonprofit szektorban végzett közösségi munka* legfontosabb feladatának a társadalmi változások elérését tekinti, túlnyomórészt a hatalomnélküliek, a gyengék és a kirekesztettek érdekében. Közösségi aktivisták, ad hoc csoportok és társadalmi mozgalmak „alulról felfelé” szerveződő munkája nyomán bontakozik ki. E tevékenységeket általában a professzionális közösségi munkást alkalmazó civil szervezetek végzik.

Az állami és a civil kezdeményezésű közösségi munka között változatos szakmai gyakorlatok alakultak ki, melyeket *vegyes szektorú mo-*

delleknek nevezhetünk. E gyakorlati modellek lehetnek vegyes finanszírozásúak, mint például a fent említett Megújulási Projekt a nyolcvanas évekből; vagy olyan államilag finanszírozott projektek, amelyeket a nonprofit szektor szervez meg és működtet; lehetnek olyan, alulról jövő kezdeményezések, amelyeket nonprofit szervezetek támogatnak anyagiakkal és szabadúszó közösségi munkások szerveznek meg. (Lásd az 1. ábrát.)³

1. ábra Az állami-nem állami keretek között végzett közösségi munka típusai

Vegyes szektorú modell (állami-üzleti-civil)			
Állami		Nem állami	
Az állami-önkormányzati szervezetekben megvalósuló állami-önkormányzati kezdeményezésű és finanszírozású közösségi munka	Állami-önkormányzati kezdeményezésű civil szervezetek	Főként nem intézményesített jellegű civil szervezetek	Alulról jövő kezdeményezések és társadalmi mozgalmak segítségével megvalósuló, és ilyen finanszírozású közösségi munka

Példák

*Egy városi szomszédság dilemmája*⁴

Tel-Aviv agglomerációjának egyik elsőként létesült szomszédsága főként szefárd bevándorlók csoportjával népesült be a századforduló tájékán. Mára a külföldi vendégmunkások ezreit szívta magába ez a településrész. A helyi önkormányzat hosszú évekig teljesen elhanyagolta ezt a területet: a szemetet nem gyűjtik rendszeresen, virágzik a kábítószer-kereskedelem, a lakások és az infrastruktúra lepusztulóban. A helybéliek arra panaszkodnak, hogy az önkormányzat valójában azért hanyagolja el ezt a területet, mert az a szándéka, hogy kilakoltassa őket onnan, és egy olyan vadonatúj, exkluzív turistanegyedet építsen oda, amely majd adómilliókat fog hozni az önkormányzat konyhájára.

Számos helyi lakos panaszkodik arra, hogy az önkormányzat alkalmazásában álló közösségi munkás olyan kooptált szomszédsági vezetőkkal dolgozik együtt, akik az ő számukra előnyös városfejlesztési terveket támogatják. Ebben a helyzetben általános bizalmatlanság tapasztalható az establishment valamennyi képviselője iránt, melynek következtében az egyik ellenzéki párt közösségi munkást alkalmaz a

³ Részletesebb tipológia található a 2. ábrában.

⁴ Az eset egy bizalmas közlés során jutott a szerző tudomására.

„hallgatólag többség” hatalmi pozíciójának felerősítése érdekében. A „hallgatólag többség” tehát a közösségi munkás segítségével lobbizik, és az érintett önkormányzati fórumokon képviseli a helyi közösség érdekeit.

Kliensek bevonása a Veszélyeztetett gyerekeket támogató országos programba

1997-ben a Munkaügyi és Szociális Minisztérium országos programot indított el a veszélyeztetett gyerekeket és családjaikat támogató szolgáltatások elérhetőségének javítása és minőségének fejlesztése érdekében. A minisztériumi szakemberek egy tervet dolgoztak ki, írásban rögzítették a programot és annak pénzügyi feltételeit. A tervet a miniszterelnök is támogatta. A következő feladat a terv megvalósításához szükséges pénzügyi támogatás megszerzése volt – az izraeli parlamenttől.

A népjólét területén tevékenykedő számos jeruzsálemi nonprofit érdekvédelmi szervezet (az önkormányzati szociális munkások hallgatólagos háttértámogatásával) kihasználta ezt a lehetőséget, és demonstrációkat szerveztek a Munkaügyi és Szociális Minisztérium és a Pénzügyminisztérium elé, a szociális szolgáltatások kliensei részvételével, a terv támogatása céljából.

Egy későbbi szakaszban a Munkaügyi és Szociális Minisztérium Gyermek és Fiatalkorúak Főosztályának vezetője az alábbiakat írta a lobbifolyamatba intenzíven bevonódott civil érdekképviselői szervezet igazgatójának:

„...Legmélyebb köszönetemet és nagyrabecsülésemet szeretném kifejezni Önnek és munkatársainak azért a professzionális kampánytevékenységért, amit a veszélyeztetett helyzetű gyermekeknek nyújtandó szociális szolgáltatások kiterjesztése érdekében folytattak azáltal, hogy aktivizálták és megszervezték e szolgáltatások klienseit és az érintett civil szervezeteket. Véleményem szerint az Önök beavatkozása a közvéleményt hatékonyan befolyásolta, és ez jelentős mennyiségű költségvetési többleterőforrást eredményezett az ágazat számára ebben az esztendőben.

(...) Ugyanakkor tisztában vagyok azzal is, hogy nem állhatunk mindig a barikád egyazon oldalán. Ennek ellenére hiszem, hogy az egyre hatékonyabb izraeli szociális szolgáltatások fejlesztése érdekében elengedhetetlen, hogy az Önökéhez hasonló (nonprofit) szervezetek működhessenek. Minél kifinomultabb technikákat alkalmaznak Önök a közösségi intervencióik során, annál igazságosabbá és hatékonyabbá válhat a szociális szféra az állampolgári és emberi jogok követelése terén. Miközben egyúttal a hagyományos zsidó értékeinket is ápolhatjuk.

További sikereket kívánva ... (1997. december 23.)”

SZOCIÁLIS MUNKA

Ez a két eset és a korábban említett Izraeli Fekete Párducok esete jól mutatja a gyakorlat számára adódó változatos megoldási lehetőségeket, valamint az állami-önkormányzati, illetve a civil-nonprofit szektor és a közösségi munkások közötti viszonyokat. Az „Izraeli Fekete Párducok” esete a kettős lojalitás jó példája; a „városi dilemma” a közösségi munkás iránt megnyilvánuló bizalmatlanságot mutatja be; a „nemzeti program” pedig az állami-önkormányzati, illetve a civil-nonprofit szektor együttműködésének rejtett lehetőségeit vetíti elénk. Vonjunk le néhány következtetést mindebből.

Az állami-önkormányzati és a civil-nonprofit szektorbeli közösségi munka különbségei

Az állami-önkormányzati szektorbeli közösségi munka legalább öt ponton eltér a civil-nonprofit szektorbeli közösségi munkától:

1. a kezdeményezés helye
2. a támogatási források
3. a projektcélok
4. a komplexitás foka, és
5. a beavatkozási módszerek tekintetében.

Ezek a jellegzetességek – amelyek dichotóm módon jelennek meg a kormányzati és nem-kormányzati közösségi munka két szélső értéke közötti kontinuumban – jelentős különbségekre világítanak rá. (Lásd 2. ábra) Ugyanakkor azt is meg kell említenünk, hogy a közösségi munka napi gyakorlatában legtöbbször az ún. vegyes szektorú modell valósul meg.

2. ábra Az állami-önkormányzati és a civil-nonprofit szektorbeli közösségi munka fő sajátosságai

Sajátosságok	Állami-önkormányzati	Vegyes szektorú	Civil-nonprofit
1. Kezdeményezés helye	<ul style="list-style-type: none">• „Felülről lefelé” szerveződő bürokráciák	↔	<ul style="list-style-type: none">• „Alulról felfelé” szerveződő civilek• Elsődleges csoportok és nonprofit szervezetek
2. Támogatási források (Ki finanszírozza a projekt egészét és a közösségi munkás bérét)	<ul style="list-style-type: none">• Adófizetők• Az állami-önkormányzati szektor forrásai	↔	<ul style="list-style-type: none">• Piac• Alapítványok• Magánadományok• Tagdíjak

Sajátosságok	Állami- önkormányzati	Vegyes szektorú	Civil-nonprofit
3. Fő célok	<ul style="list-style-type: none"> • A társadalmi rend és a politikai stabilitás fenntartása 	↔	<ul style="list-style-type: none"> • A valóság kritikai elemzése • Társadalmi változások elérése • Jóléti jogok és reformok • Társadalmi mozgalmak
4. Komplexitás foka	<ul style="list-style-type: none"> • Egyedül dolgozó közösségi munkás • Egyediként kezelt klienscsoport(ok) 	↔	<ul style="list-style-type: none"> • Sokelemű partnerségi viszonyok • Makroszintű gyakorlat • Koalíciók
5. Főbb beavatkozási módszerek	<ul style="list-style-type: none"> • Konszenzuseresés • Közösségfejlesztés és participáció • Jogalkotás-fejlesztés • Konfliktuskezelés 	↔	<ul style="list-style-type: none"> • Konfliktusgerjesztés • A „világrend” megkérdőjelezése • Közös akció a szociális jogokért • lobbizás a jogalkotás érdekében • Nyilvános kampányolás és intenzív médiahasználat

A különbségek megfogalmazásának első dimenziója a *kezdeményezés helye*. Itt jelenik meg például az, hogy ki fogalmazza meg a szükségleteket és ki dönt azokról. Gyakori eset, hogy az állami-önkormányzati szektorban elfogadnak valamilyen szociálpolitikai irányvonalat, és ezt követően elvárják a közösségi munkástól, hogy a polgárokat és a partnerszervezeteket e szakpolitika sikeres megvalósítása érdekében szervezze meg. Ez a „felülről lefelé” irányuló bürokratikus beavatkozások tipikus esete (Kramer, 1971; Eran, 1973). Ezzel szemben számos szükséglet érzékelhető és felkelhető az „alulról felfelé” irányuló kezdeményezések, önsegítő és egyéb civil szerveződések, illetve az érdekvédelmi csoportok körében. Ha a megoldások hosszú távú beavatkozást és finanszírozást igényelnek, akkor ezek a laza csoportok nonprofit szervezetekké alakulhatnak át: vagy azért, hogy pótolják azt, amit a kormányzatok egyszerűen nem nyújtanak számukra, vagy pedig azért, hogy érdekeiket hatékonyabban képviselhessék és lobbizzanak a szolgáltatások kiterjesztése, illetve a közfelelősség felkeltése érdekében (Kramer és társai, 1993).

A projekt egészét és a közösségi szociális munkás bérét fedező *támogatási források* jelentik a következő különbségtevő dimenziót. A kormányzatok jellegzetesen az adófizetők pénzét használják fel arra, hogy közösségi szociális munkásokat alkalmazzanak, és ebből a forrásból fizetik ki a munkabérüket. Ebből következően e munkatársak lojalitása az állami-önkormányzati szektor mint munkáltató irányában adott (minisztérium vagy önkormányzat), habár a szociális munkások szakmai etikai kódexe határokat szabhat e lojalitásnak. Például: egy

közösségi munkával foglalkozó önkormányzati ügyosztály vezetője részt vett egy etióp menekültek csoportjának hatalmi pozícióját és emberi jogait megerősíteni kívánó projektben. Az újonnan megválasztott polgármester utasítást adott neki arra, hogy állítsa le a városháza elé tervezett tüntetésükre irányuló előkészületeiket, amit végül meg is tett. Azokban a civil szervezetekben, ahol minden finanszírozási forrás magánadományokból, alapítványi támogatásokból és tagdíjakból származik, ott ilyen lojalitáskonfliktus nem fordulhat elő. A nem intézményesített forma biztosítja (legalább elméletben) azon közösségi munkások szakmai függetlenségét, akik elsősorban klienseik és egy önkéntesekből álló igazgató testület (kuratórium) iránt éreznek elkötelezettséget.

A fenti differenciáló szempontok a *beavatkozás fő célját* is befolyásolják. Mint azt korábban már részleteztük, a kormányzatok az általuk alkalmazott közösségi munkásoktól azt várják el, hogy a kliensek szocializációjának és társadalmi integrációjának segítségével támogassák a mindenkorai társadalmi rendet és politikai stabilitást. A nonprofit szektor ugyanakkor jóval nagyobb szabadságfokkal végezhet el kritikai jellegű, társadalmi helyzetelemzéseket. Ha szükséges, a civil-nonprofit szektorban alkalmazott közösségi munkások szabadon szervezhetik klienseiket annak érdekében, hogy kiálljanak a jogaikért, népjóléti reformokért és társadalmi változásokért.

A negyedik megkülönböztető tényező a megvalósítandó *feladat komplexitásának foka*. Az állami-önkormányzati szektor közösségi munkásai általában egy földrajzilag elég pontosan meghatározott területre vagy azon belül, bizonyos funkciójú csoportokkal kapcsolatban munkájukért felelősek (Munkaügyi és Szociális Minisztérium, 1999). Ezzel szemben a civil-nonprofit szektor közösségi munkásai – a változások intenzitásának növelése érdekében – jóval gyakrabban hoznak létre a földrajzi határokat átszelő, sokelemű partnerségi kapcsolatokat és koalíciókat. Ilyenek például a kormányzat gazdaságpolitikája elleni nyilvános látszatpercek (mintha közmeghallgatások lennének), melyeken részt vesznek a jeruzsálemi szomszédságból verbuvált közösségi aktivisták, egyetemi szociálpolitikusok, szakszervezeti vezetők és parlamenti képviselők (Kuper, 1986).

Végül az ötödik elválasztó tényező a *beavatkozáshoz választott mód-szerekben* érhető tetten. Az eddig alkalmazott logikai rendet követve, az állami-önkormányzati beavatkozások a konszenzusereső, részvételre törekvő, közösségfejlesztő gyakorlat függvényei. S ebből következően, ahol véleménykülönbség merül fel, ott konfliktuskezelő mód-szerek alkalmazásával próbálnak azokon úrrá lenni (Craig és társai, 1998). A civil-nonprofit szektorban viszont jóval elfogadottabb, ha a közösségi munkás a klienseket közös akcióra ösztönzi; konfliktushelyzetet gerjeszt annak érdekében, hogy legalább meghallgassák őket; lobbizik és érdekvédelmi tevékenységet lát el bizonyos szociális jogok törvénybe iktatásáért; vagy akár megkérdőjelezi még a fennálló „világrend”-et is (Cnaan, 1988). Hatékonyasága növelése érdekében nyil-

vános kampányokat szervez és intenzíven használja a tömegkommunikációs eszközöket.

Az állami-önkormányzati és a civil-nonprofit szektorbeli közösségi szociális munka közötti különbségek kijelölésének egy másik módja a célpopuláció társadalmi-gazdasági háttérének elemzése. A 3. ábrában látható módon a nem-kormányzati szférát további két részre bontottuk (a civil szervezetek és az ad hoc csoportok kategóriájára, illetve az üzleti vállalkozások és a szabadúszó közösségi munkások kategóriájára). Így létrehoztuk az alábbi hat gyakorlati kategóriát:

3. ábra Az alternatív közösségi munka osztályozása a célcsoportok és a szolgáltatások jellege függvényében

Alkalmazó szervezet →	Állami-önkormányzati	Nem kormányzati	
		Nonprofit és ad hoc civil csoportosulások	Üzleti-forprofit és szabadúszó vállalkozók
Célcsoport ↓			
Társadalmi-gazdasági szempontból alacsony pozíciójú, hátrányos helyzetű, kirekesztett	<ul style="list-style-type: none"> Országos és helyi szintű hagyományos közösségfejlesztő tevékenység 	<ul style="list-style-type: none"> Érdekvédelem és társadalmi változások elérése Az állami szektor hiányainak pótlása 	<ul style="list-style-type: none"> Kiszereződés az állami-önkormányzati vagy a civil-nonprofit szektorból
Társadalmi-gazdasági szempontból közepes, felső-közép és magas pozíciójú	<ul style="list-style-type: none"> Katasztrófaövezetek Politikailag bizonytalan területek 	<ul style="list-style-type: none"> Civil szervezeti aktivitás: vallási, etnikai, szakmai stb. csoportok 	<ul style="list-style-type: none"> Közösségmunka-szolgáltatások nyújtása az üzleti-forprofit szektorban

Az állami-önkormányzati szektorban alkalmazott közel 300 zsidó és arab közösségi munkás hagyományos közösségfejlesztői tevékenységet lát el több mint 260 helyi önkormányzat területén, a leginkább kirekesztett és társadalmi-gazdasági szempontból leginkább hátrányos helyzetű lakossági csoportok körében. Mint ahogyan az várható, az állami-önkormányzati szektor ritkán foglalkozik a középső, a felső-közép vagy épp a felső társadalmi-gazdasági helyzetű csoportokkal – kivéve a társadalmi kataklizmák idejét (mint például az öbölháború időszakát); háborús övezeteket (mint például a libanoni határmenti övezetet); és a politikailag bizonytalan időszakok biztonsági válságait (Granot és Bander, 1987; Zsidó Világszervezet, 1990; Lev, 1996). Ismert, hogy az erőforrások korlátozott volta miatt, no és ideológiai megfontolások következtében az állami-önkormányzati szektor sem foglalkozik minden hátrányos helyzetű csoporttal, s itt jut szerephez a nem-kormányzati szféra. Ebből következően a közösségorientált civil szervezetek nagyobb valószínűséggel dolgoznak a középső és a felső társadalmi-gazdasági helyzetű csoportok számára, illetve az egyházi és a szakmai szervezetekben (Katan, 1998).

Az üzleti-forprofit szektorbeli közösségi munka viszonylag új és igen csekély mértékű. Még csak néhány esetben fordult az elő, hogy az állami-önkormányzati szektor vagy a civil-nonprofit szektor kiszereződött egy magáncéghez vagy egy szabadúszó egyéni vállalkozóhoz

annak érdekében, hogy az tanácsadást vagy szakmai tréninget nyújtson a hátrányos helyzetű célcsoportok számára. Egy ilyen példa a Kadima [a korábban már említett Veszélyeztetett gyerekeket támogató országos program közösségi megelőző és problémafelismerő részegysége (Munkaügyi és Szociális Minisztérium, 1999)]. Ebben a programban néhány szabadúszó közösségi munkás szerződött a minisztériummal arra, hogy közösségimunka-tréninget és tanácsadást nyújtanak a projektben részt vevő önkormányzati tisztségviselők számára. Néhány, nem publikált esetben magas társadalmi-gazdasági helyzetű szomszédságok lakói alkalmaztak közösségi munkást az üzleti-for-profit szektorban, szabadpiaci feltételekkel, néhány alapvető közösségi funkció ellátására.

Ezen elméleti modellek és osztályozások érvényessége a jövőben remélhetőleg gyakorlati kutatásokkal is igazolható lesz.

Összegzés és javaslatok

Az izraeli közösségi munka történeti áttekintése és fogalmi elemzése megmutatta, hogy a független Izrael állam megteremtése előtti időszakban jellemzően nem-szakmai helyzetéből a szociális munka szakmai specializációvá fejlődött. Ma még mint állami-önkormányzati szektor erősen monopolizált helyzetben van, amivel együtt jár az állam ellen, de benne dolgozni dilemma (Craig és Mayo, 1998; Alcock és Christensen, 1995). Ez az írás e dilemma egyik feloldási lehetőségét ajánlja: a közösségi munka jóval kiegyensúlyozottabb gyakorlati modelljének kifejlesztését.

Egy jobban kiegyensúlyozott tevékenységmodellnek négy elemből kell állnia. Elsőként a *szervezeti háttér* dimenzióját említjük meg, ugyanis a közösségi munkásoknak jóval kevésbé monopolisztikussá kell válniuk, amihez kiterjedtebb (nem intézményesített) civil-nonprofit szektor kiépítése szükséges. Ha a közösségi munkás szakemberek ezt az utat választják, akkor ezáltal nagyobb függetlenségre tehetnek szert, és ennek következtében erősebb elkötelezettséget tanúsíthatnak klienseik iránt. Minél több közösségi munkás választ más szervezeti háttérrel magának – mind országos, mind pedig helyi szinten –, annál több lehetőség nyílik szakmai kapcsolatteremtésekre, együttműködésekre, mint például a másodikként bemutatott Veszélyeztetett gyerekeket támogató országos program esetében.

Másodikként említjük a *szakmaközi együttműködések* dimenzióját, melyet a közösségi munka valamennyi szakemberének érdemes fejlesztenie. Tény, hogy a humán szolgáltatásokat végző, legkülönbözőbb szakmai háttérrel rendelkező szakemberek sok esetben a közösségi munka beavatkozási módszereit alkalmazzák, saját tevékenységi körük határain belül. Kérdés, hogy egy új típusú interdiszciplináris koalíció létesítésével átlépünk-e abba a fázisba, amelyben a makroszintű beavatkozások összehasonlíthatatlanul hatékonyabbá válnak.

Harmadsorban mindezek következményeként a közösségi munka definícióját ki kell tágítani, legalább két vonatkozásban. Egyrészt a gyakorlati terepek vonatkozásában: a közösségi munkának magába kell fogadnia más szakmákat, különösen az egészségügy, az oktatás (városi és regionális), a tervezés, a szabadidő-eltöltés, a munka(nélküliség) és a helyi gazdaságfejlesztés területeiről. Másrészt az akkreditáció vonatkozásában: interdiszciplináris akkreditációra lenne szükség azon elméleti szakemberek számára, akik a közösségi munka kiterjesztett definíciójának megfelelő gyakorlatot folytatnak. E kollégák számára elegendő lenne egy szupervízióban folytatott gyakorlati időszak megkövetelése.

Végül a beavatkozási módszerek szélesebb körét kell legitimálni, a klasszikus közösségi munka és az aktuálisabb makroszintű gyakorlati beavatkozási módszerek kiegyensúlyozása révén (Rothman, 1995; Netting, Kettner és McMurty, 1993; Korazim, 1994; Jansson, 1999). Ezen elvek megvalósítása érdekében egy *Interdiszciplináris Közösségi Munka Központot* kell létrehozni, melyet a független közösségi munka fejlődésében érdekelt szervezetek lehető legszélesebb köre támogatna. Bizonyos értelemben Itzhaky és York már kijelöltek ehhez hasonló irányokat (1998: 193):

„A feltételek megfelelőnek látszanak egy független és agresszív közösségi munka számára. A közösségi munkások a jövőben sokkal függetlenebbek lesznek, mert saját erőforrásaikat maguknak fogják megteremteni, sokkal függetlenebb szervezetekben fognak dolgozni, meg fogják érteni, hogy miként használhatják a leghatékonyabban a modern technikákat, és saját kezükbe fogják venni a róluk szóló híradásokat és marketinget. Klienseiket és saját magukat egyaránt egy boldogabb jövőbe kell segíteniük.”

Ez az irány lehetne az izraeli közösségi munka történetének szükségszerű, következő fázisa, amely tiszteletben tartja az állami-önkormányzati szektornak a közösségfejlesztő szolgáltatások iránt érzett, kiemelt felelősségét, miközben kitarja a szolgáltatók széles köre által foglalkoztatott, a legkülönbébb szakemberek közötti plurálisabb és decentralizáltabb interakció új lehetőségeit. E megközelítés felbátoríthatja a nonprofit szektor képviselőit arra, hogy nagyobb számban alkalmazzanak professzionális közösségi munkásokat; legitimálhatja az interdiszciplináris makroszintű gyakorlatot és támogathatja a kölcsönös érdekekre épülő interdiszciplináris, szervezatközi koalíciók kialakulását.

Hivatkozások

- Alcock, Pete és Christensen, Lars (1995), „In and Against the State: Community-Based Organizations in Britain and Denmark in the 1990s”, *Community Development Journal*, 30(2): 110–119.
- Amiel, Avner (31 August, 1995), *Personal Communication*.
- Azmon, Yalel (1988), „Citizens’ Participation in a Project Renewal Neighborhood in

- Jerusalem: A Genuine Opportunity or just an Illusion", *Megamot – Behavioral Sciences Quarterly*, Vol. XXXI, No. 3–4, pp:363–383 (Hebrew).
- Berenstein, Devora (1979), „The Black Panthers: Conflict and Protest in the Israeli Society”, *Megamot (Behavioral Sciences Quarterly)*, Vol. XXXI, No. 3–4, pp:65–80 (Hebrew).
- Campfens, Hubert (szerk.) (1997), *Community Development Across the World: Practice, Theory, Research and Training*, University of Toronto Press.
- Cohen, Eric (1972), „The Black Panthers and Israeli Society”, *Jewish Journal of Sociology*, Vol. 14, No.1, pp: 93–110
- Cnaan, Ram (1988), „Deliberate Use of Conflict in Community Work”, *Society and Welfare – Quarterly for Social Work*, Vol, 8, No. 4, pp:351–369, (Hebrew).
- Cnaan, Ram (1999), *The Newer Deal: Social Work and Religion in Partnership*, Columbia University Press.
- Cnaan, Ram and Rothman Jack (Fall 1986), „Conceptualizing Community Intervention: An Empirical Test of „Three Models” of Community Organization”, *Administration in Social Work*, 10(3), 41–55, (Hebrew).
- Craig, Gary; Hall, Nigel and Mayo, Margorie (1998), „Editorial Introduction: Managing Conflict through Community Development”, *Community Development Journal*, 33(2):77–79.
- Craig, Gary and Mayo, Margorie (1995), „Editorial Introduction: Rediscovering Community Development – Some Prerequisites for working 'In and Against the State'”, *Community Development Journal*, 30(2):105–109.
- Doron, Abraham and Kramer, Ralph (1991), *The Welfare State in Israel*, (Chapt. 2), Colorado, Boulder.
- Elazar, Daniel J. (ed.) (1992), *Urban Revitalization: Israel's Project Renewal and Other Experiences*, University Press of America and the Jerusalem Center for Public Affairs, Lanham, Maryland and London
- Engel, Edna; Hevessy, Hank és Segev, Shlomo (1978), „Community Work in Community Centers”, in *Community Work*, No. 6., The Giora Yosseftal Foundation (Hebrew).
- Eran, Yechiel (1973), *Goals and Areas of Intervention in Community Work in Israel*, The Giora Yosseftal Foundation (Hebrew).
- Gabriel, Ester (1967), „Community Work in the Arab-Israeli Village”, *Saad (Quarterly for Social Work)*, (March), (Hebrew).
- Galkin, Florence és Strier, Roni (1995), *MASHOV – Citizens Involvement & Partnership for Community Advocacy*, The Jerusalem Association of Community Centers and the Jerusalem Municipality – Welfare Bureau, Jerusalem.
- Granot, Haim és Brander, Moshe (1987), *Community Services in Times of Emergency*, The Israeli Association of Community Centers and Joint-Israel, Jerusalem (Hebrew).
- Gutman, Michal és Shmoskowitz, Mira (1974), *The Development of Community Work in Israel in the Years 1953–1970*, MSW Thesis, School of Social Work, Bar-Ilan University, (Hebrew).
- Israeli, Eitan (ed.), (March 1991), *Distressed Communities: Theoretical and Practical Considerations*, Department of Agriculture and Extension Education, Michigan State University.
- Itzhaky, Haya and York Alan, S. (1998), „Social Work Practice in the Community”, in: F. M. Loewenberg (ed.), *Meeting the Challenges of a Changing Society – Fifty Years of Social Work in Israel*. The Magnes Press, The Hebrew University, Jerusalem.
- Jaffe, Eliezer (1982), *Child Welfare in Israel*, Praeger, New-York.
- Jansson, Bruce S. (1999, 3rd ed.), *Becoming an Effective Policy Advocate: From Policy Practice to Social Justice*, Brooks/Cole Publishing, Pacific Grove, California.
- Jewish (The) Agency for Israel (1990), *Confrontation-Line Region Settlement*

- Development: *Re-Evaluation of Principles, Implementation and Guidelines for the Future*, Department for Renewal and Development, Planning Division, Jerusalem.
- Katan, Joseph (1972), „Urban Community Work in Israel – Comments on Ralph Kramer’s Research”, in *Community Work*, The Giora Yosseftal Foundation (Hebrew).
- Katan, Joseph (October 1988), „Voluntary Organizations – A Substitute for, or a Partner to State Activity in the Social Arena”, *Social Security*, No.32, pp:57–73, (Hebrew).
- Katan, Joseph; Korazim, Josef-Yossi and York, Aaron. (1997), „Israel” (Part V), in: Campfens, H. (ed.), *community Development Across the World: Practice, Theory, Research and Training*, University of Toronto Press, pp:217–273.
- Kaufman, Roni (1997), *Coalition Activities of Social Change Organizations*. Doctoral Thesis, Tel Aviv University.
- Kaufman, Roni (1998), „Book Review of E. Sadan: Empowerment and Community Planning”, *Bitachon Socciali (Journal of Welfare and Social Security Studies)*, No. 52 (July), pp:142–145, (Hebrew).
- Kop, Yaakov; Blankett, Joel and Sharon, Dalit (1989), „Government Expenditure on Social Services”, in: Kop, Y. (ed.), *Israel’s Social Services – 1988-89*, The Center for Social Policy Studies in Israel, Jerusalem.
- Korazim, Yossi (ed.), (June 1990), „The Activation of Clients – A Position Paper and Plan for Action”, and „The Activation of Clients – A Challenge for the 90’s”, Keynote Address, The 5-th National Convention, The Israeli Association of Social Workers, Beer Sheva. (Hebrew).
- Korazim, Josef-Yossi (1992), „Project Renewal in a Mixed Economy of social Welfare”, in: Elazar, Daniel J. (ed.) *Urban Revitalization: Israel’s Project Renewal and Other Experiences*, University Press of America and the Jerusalem Center for Public Affairs; Lanham, Maryland and London. pp. 507–515.
- Korazim, Yossi (1994), „Macro-Practice Lessons for Social Workers in an Era of Neo-Conservatism”, *Esély (The Hungarian Journal for Social Policy)*, No. 5, pp. 76–89. (English version was presented at the 11th European Seminar of IFSW, on „Poverty in the European House”, Debrecen, Hungary, August 1993).
- Korazim, Yossi (May 1995), „The Advancement of Distressed Neighborhoods through Legislation and the Determination of Baskets of Community Services”, *Ha’Deah Ha’Rovachat (Israeli Journal of the Council of Social Welfare)*, No 12. (Hebrew).
- Kramer, Ralph (1971), *Urban Community Work in Israel*, The Hebrew University of Jerusalem, School of Social Work, Jerusalem.
- Kramer, Ralph; Lorentzen, Hakon; Melief, Willem and Pasquinelli, Sergio (1993), *Privatization in Four European Countries*, M. E. Sharpe.
- Kuper, Tsipi (18.4.1986), „Who’s the Defendent at mock Moda’i’ trial?”, *The Jerusalem Post*. (Daily)
- Lev, Rachel (1996), *Theoretical and Practical Perspectives for Social Workers in Regions of Political Uncertainty*, The Ministry of Labour and Social Affairs, Community Work Services and Project Renewal, (Hebrew).
- Litwak, Eugene; Shiroy Earl; Zimmerman, Libby and Bernstein, Jessie (1970), „Community Participation in Bureaucratic Organizations: Principles and Strategies”, *Interchange*, 1(4): 44–60.
- Ministry of Labour and Social Affairs (1998), *National Plan for Children at-Risk and Family Violence*, Jerusalem, pp:135–144 (Hebrew).
- Ministry of Labour and Social Affairs, (1999), *A Handbook of Projects*, Service for Community Work, Jerusalem and Haifa.
- Mizrahi, Terry and Morrison, John, D. (eds.), (1993), *Community Organization and*

SZOCIÁLIS MUNKA

- Social Administration: Advances, Trends and Emerging Principles*, Haworth Press; New York, London, Norwood (Australia).
- Neipris, Joseph (1982), *Social Welfare and Social Services in Israel: Policies, Programs and Current Issues*, Paul Baerwald School of Social Work, The Hebrew University of Jerusalem.
- Netting, Ellen, F., Kettner, Peter, M. and McMurty, Steven, L. (1993), *Social Work Macro Practice*, Arizona State University, Longman.
- Pardes, Joseph (1969), „Community Work and the Absorption Process in Development Towns”, *Sa'ad (Quarterly for Social Work)*, (November), (Hebrew).
- Perlman, Robert (1981), *Community Work in the Israeli Community Centers – Report and Recommendations*, The Israeli Association of Community Centers, Jerusalem.
- Popple, Keith (1995), *Analysing Community Work – Its Theory and Practice*, Open University Press.
- Rothman, Jack (1995), „Approaches to Community Intervention”, in Rothman et al. (eds.) *Strategies of Community Intervention – Macro Practice*, Peacock Publishers, pp:26–63.
- Savaya, Riki and Waysman, Mark (1996), *Evaluation of the SHATIL Support Project for Nonprofit Organizations*, Center for Evaluation of Human Services, Rishon LeZion.
- Spiro, Shimon (1967), „Lines about Community Work in Israel”, Introductory Chapter to the Hebrew Edition of T. R. Batten: *Communities and their Development*, Massada Publisher, pp:a-I, (Hebrew).
- Torczyner, Jim (1996), „The Application of Human Rights Advocacy Theory to Organizational Innovation in Israel: The Community Advocacy/Genesis Israel Experience”, McGill University, Canada (Manuscript).
- York, Aaron; Korazim, Yossi and Katan, Joseph (1993), *Community Work as a Method of Specialization in Social Work*, Ministry of Labour and Social Affairs, Community Work Services, Jerusalem (Hebrew).